

Dokumentet återger SUAs initiala respons på delbetänkandet som STRUT-utredningen lade fram i december 2017. Synpunkterna presenterades av SUAs ordförande Kristian Pietras i den paneldebatt som Vetenskapsrådet arrangerade den 6 februari 2018.

Sveriges unga akademi (SUA) har en vision om att Sverige ska vara en stark forskningsnation som erbjuder den bästa undervisningen på grund- och forskarnivå. Vi vill att svenska lärosäten ska skapa de bästa förutsättningarna för framgångsrik forskning, undervisning och samverkan så att vi blir ett attraktivt land för de internationellt sett bästa forskarna. Denna vision tycker vi saknas i delbetänkandet från STRUT och vi undrar: Vilken är målbilden? På vilket sätt stärker förslagen Sverige som forskningsnation och ger lärosätena möjlighet att skapa goda förutsättningar för kärnverksamheterna? Och framför allt: Var finns forskarperspektivet?

Vi har delat upp våra synpunkter i följande fyra huvudområden:

1. Vi anser att konkurrensutsatta anslag är kvalitetsdrivande

SUA vill att Sveriges universitet och högskolor ska hålla hög kvalitet, både inom forskning och inom utbildning. Vi oroas av utredningens förslag att basanslagen inte ska fördelas enligt kvalitetskriterier utan efter politiska prioriteringar, och önskar istället ett kvalitetsdrivande och därmed konkurrensutsatt resurstilldelningssystem. Man ska belönas om man utvecklas i rätt riktning! Då inget lärosäte klarar av att hålla högsta kvalitet inom alla vetenskapsområden blir specialisering nödvändig, vilket kan ske på lärosätetsnivå, som Karolinska Institutet och Chalmers, men också på områdesnivå där ett lärosäte anser sig ha speciellt goda förutsättningar, t.ex. Mälardalens Högskola inom robotik. Genom att belöna hög kvalitet i resurstilldelningen kommer man alltså också att driva på den efterfrågade diversifieringen av Sveriges lärosäten.

2. Vi anser att externa bidrag är kvalitetsdrivande

I utredningen beskrivs att den stora andelen av externa forskningsbidrag hämmar lärosätenas möjlighet att bedriva långsiktig verksamhet och bakbinder deras handlingskraft. Då direktiven till utredningen anger att basanslagens storlek inte kommer öka, anser vi att det är direkt forskningsfientligt att identifiera de externa bidragen som ett problem. Externa finansiärer ger värdefulla bidrag till svensk forskning och diversifierar finansieringslandskapet i Sverige. Som exempel kan nämnas att Cancerfonden delar ut mer än en halv miljard kronor till svensk cancerforskning varje år och Wallenbergstiftelserna har under sin livslängd bidragit med mer än 28 miljarder kronor till svensk forskning.

Lärosätena måste istället lära sig att hantera externa, konkurrensutsatta bidrag genom att ha en tydlig strategi för sin inriktning som gör att man kan prioritera och anställa **rätt** forskare, inte **fler** forskare. Lärosätena äger rätten till sin egen strategiska planering och därmed också till vem som ska anställas. Prioriteringar görs bl.a. genom att upprätta tydliga anställnings- och befordringskriterier för meriteringstjänsterna; något som SUA utarbetat en modell för som nyligen publicerades i Curie¹. Vårt förslag, som innefattar öppna utlysningar, extern granskning och beslut på motsvarande fakultetsnivå, gynnar också en ökad jämställdhet vid lärosätena; en viktig kvalitetshöjande åtgärd i sig. Slutligen ökar konkurrensutsatta externa bidrag mobiliteten hos forskare genom att medel för forskarens tjänst eller för forskning inte är bundna till ett lärosäte. Vi är övertygade om att om lärosätena utövar sin rätt att anställa lärare och forskare på ett klokt vis, så är alla externa tillskott till kärnverksamheten av godo.

3. Vi vill främja hög kvalitet inom både forskning OCH utbildning

Utredningen målar närmast upp ett motsatsförhållande mellan forskning och utbildning. Vi håller inte med om denna problembeskrivning. Vår vision är större än så och innefattar hög

¹ www.tidningencurie.se/debatt/dags-for-en-tydlig-process-for-befordran-till-lektor/

Dokumentet återger SUAs initiala respons på delbetänkandet som STRUT-utredningen lade fram i december 2017. Synpunkterna presenterades av SUAs ordförande Kristian Pietras i den paneldebatt som Vetenskapsrådet arrangerade den 6 februari 2018.

kvalitet inom **både** utbildning och forskning. SUA anser att ett gemensamt basanslag till utbildning och forskning riskerar att leda till kortsiktiga omfördelningar mellan verksamhetsgrenarna för att täcka tillfälliga underskott, och därmed minska möjligheten till en långsiktig och strategisk planering av forskning och undervisning.

Ett exempel på hur de båda kärnverksamheterna är sammanflätade är inom doktorandutbildningen. Denna utbildning finansieras åtminstone inom områdena M/N/T nästan uteslutande av externa forskningsbidrag. Forskarutbildningen är således beroende av att kvaliteten upprätthålls inom både pedagogisk verksamhet och inom forskning för att trygga kompetensförsörjningen av doktorsutbildade både till den privata sektorn, den offentliga sektorn och till akademien. SUA håller med om att grundutbildningen bör ha forskningsanknytning, men begreppet måste vidgas och betyder inte nödvändigtvis att forskning och undervisning inom ett område måste finnas inom samma miljö. Det är också viktigt att komma ihåg att forskningsmeriter och undervisningsmeriter inte behöver sammanfalla karriärmässigt. Upptäckter som har belönats med Nobelpriset görs ofta vid relativt ung ålder, medan en lång erfarenhet inom sitt område kan vara en fördel vid undervisning.

4. Vi anser att lärosätena ska skapa förutsättningar för forskning, men inte styra innehållet

I den nya modellen föreslås en dialogbaserad avtalsmodell mellan det enskilda lärosätet och staten. Vi är eniga om att den långsiktiga tilldelning av basanslagen som eftersträvas är positiv. Men vi är oroliga över att avtalen kommer öka risken för politisk styrning av forskning och utbildning och att lärosätena blir än mer likriktade p.g.a. en strävan (eller påverkan) att möta den politiska viljan. Vi ser också en överhängande risk i att lärosätenas måluppfyllelse företrädesvis kommer att mätas mot sig själva genom avtalen. Istället anser vi att det är viktigt att det är nationell konkurrens om basanslagen, som därmed blir kvalitetsdrivande och diversifierande.

Avtal mellan lärosäten och staten kan beskriva förutsättningarna för att bedriva forskning och undervisning, medan forskningens innehåll ska initieras och styras av forskarna själva.

SUA anser att följande grundprinciper ska upprätthållas för att uppnå högsta kvalitet inom forskning och utbildning:

1. Konkurrensutsatta basanslag är kvalitetsdrivande; det måste löna sig att utveckla kärnverksamheterna forskning och utbildning.
2. Resurstilldelningssystemet och lärosätena ska skapa förutsättningar för excellent forskning och utbildning, men inte styra innehållet.
3. Tydliga och transparenta karriärvägar är nyckeln till ökad jämställdhet, mobilitet och diversifiering av svenska lärosäten. Karriärvägar handlar inte bara om den enskilde unga forskaren, utan är en angelägenhet för hela landet som en internationellt framgångsrik forskningsnation.

Sammanfattningsvis tycker vi att utredningen drar upp skiljelinjer som inte existerar på verksamhetsnivå. Vi forskare är tacksamma för både interna och externa medel till vår verksamhet. Som biträdande universitetslektor/universitetslektor/professor är man besjälad av tanken om både forskning och undervisning av högsta klass. Ur ett styrningsperspektiv vill man kanske ha tydliga gränser mellan inkomstkällor och verksamheter för att förenkla ledningen av lärosätet, men förenklingar inom styrningen innebär inte nödvändigtvis att man skapar bäst förutsättningar för forskarna och lärarna, som är de som dikterar innehållet i verksamheten.